

Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR

Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prim İndirimi Genelgesi Kanunu Aşıyor!

1. GİRİŞ

“İstihdam Paketi” adıyla bilinen 5763 sayılı “İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un¹ 24. maddesi ile, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 81. maddesinin birinci fıkrasına (1) bendi eklenmiş ve malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin işveren payında, bazı şartlarla beş puan indirim uygulaması başlatılmıştır.

01.10.2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olan söz konusu (1) bendinde şu hüküm yer almaktadır: “Bu Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalıları çalıştıran özel sektör işverenlerinin, bu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinden, işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutar Hazinece karşılır. İşveren hissesine ait primlerin Hazinece karşılabilmesi için, işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak bu Kanun uyarınca aylık prim

ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermeleri, sigortalıların tamamına ait sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden tutarı ile Hazinece karşılanmayan işveren hissesine ait tutarı yasal süresinde ödemeleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmaması şarttır. Ancak Kuruma olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 21.07.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 48. maddesine göre tecil ve taksitlendiren işverenler ile 29.07.2003 tarihli ve 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu’na ve 22.02.2006 tarihli ve 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile diğer taksitlendirme ve yapılandırma Kanunlarına göre taksitlendiren ve yapılandıran işverenler bu tecil, taksitlendirme ve yapılandırmaları devam ettiği sürece bu fıkra hükmünden yararlandırılır. Bu

Kurum, Kanun hükümlerini Genelge ile genişletmekte ve Kanun'a aykırı bir uygulama yapmaktadır.

fıkra hükümleri Kamu idareleri işyerleri ile bu Kanuna göre sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar ve yurt dışında çalışan sigortalılar hakkında uygulanmaz. Hazinece karşılanan prim tutarları gelir ve kurumlar vergisi uygulamalarında gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmaz. Bu fıkıyla düzenlenen destek unsurundan diğer ilgili mevzuat uyarınca ayrıca yararlanmakta olan işverenler aynı dönem için ve mükerrer olarak bu destek unsurundan yararlanamaz. Bu durumda, işverenlerin tercihleri dikkate alınmak suretiyle uygulama, destek unsurlarından sadece biriyle sınırlı yapılır. Bu Kanun gereğince yapılan kontrol ve denetimlerde çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmedeği tespit edilen işverenler bir yıl süreyle bu fıkıyla sağlanan destek unsurlarından yararlanamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı tarafından müştereken belirlenir.”

Sosyal Güvenlik Kurumu, 13.11.2008 tarihli ve 2008/93 sayılı Genelge ile indirimden yararlanma esaslarını açıklamıştır. 19.11.2009 tarihli ve 2009/139 sayılı Genelge ile de ilk Genelge'de eksik kalan hususlar ve uygulamada tereddüt yaratan noktalar konusunda açıklamalar yapılmıştır. Ancak Kurum, Kanun hükümlerini Genelge ile genişletmekte ve Kanun'a aykırı bir uygulama yapmaktadır.

II. BEŞ PUANLIK İNDİRİMDEN YARARLANMA ESASLARI

İşyerinde kayıt dışı olarak sigortasız işçi çalıştırmayan, çalıştırdığı sigortalılara ait prim belgelerini süresi içinde Kurum'a veren, tahakkuk eden sigorta primlerini süresi içinde ödeyen, çalıştırdığı sigortalılardan dolayı SGK'ya borcu bulunmayan ya da varsa borçlarını taksitle ödeme planına bağlayan işverenler beş puanlık prim indirimine hak kazanmaktadırlar. İndirim-

den, sadece uzun vadeli sigorta kollarına tabi bulunan 4/a'lı sigortalıları çalıştıran özel sektör işyeri işverenleri yararlanabileceklerdir².

Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin işveren hissesinin beş puanlık kısmının Hazine'ce karşılanabilmesi için, işverenlerin, muaccel sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarının bulunmaması gerekmektedir.

Uygulama, işverenin Türkiye genelindeki tüm işyerleri bazında değil, sigorta prim indiriminden yararlanılacak işyeri bazında yapılacaktır. Böylece işveren bir işyeri bakımından indirimden yararlanırken, diğerinde yararlanamıyor olabilir.

İşverenlerin söz konusu sigorta prim indiriminden yararlanabilmeleri için, kapsama giren sigortalılara ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerini 5510 sayılı Kanun türünü seçmek suretiyle yasal süresi içinde Kurum'a göndermeleri gerekmektedir. Tahakkuk eden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin işveren hissesine isabet eden beş puanlık kısmı için Hazine tahakkuku oluşturulacak olup, sigortalı hissesi ile Hazine'ce karşılanmayacak olan işveren hissesi prim tutarlarının tamamının yasal süresi içinde ödenmesi halinde, beş puanlık prim indiriminden yararlanılmış olunacaktır.

Öte yandan, muaccel sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ile bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçları bulunan işverenler, bahse konu borçlarının tamamını ödemeleri halinde, söz konusu sigorta prim indiriminden, yasal verilme süresi sona ermemiş ilk aylık prim ve hizmet belgesinden başlanılarak yararlanabileceklerdir.

III. BİR YIL SÜREYLE BEŞ PUANLIK İNDİRİMDEN YARARLANMANIN YASAKLANMASI VE KANUN HÜKMÜNÜ AŞAN UYGULAMALAR

Kurum uygulamasına göre, SGK müfettişleri veya SGK kontrol memurları tarafından yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim

Uygulama, işverenin Türkiye genelindeki tüm işyerleri bazında değil, sigorta prim indiriminden yararlanılacak işyeri bazında yapılacaktır.

elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelere veya mahkeme ilamına istinaden, çalıştırdıkları sigortalıları Kurum'a bildirmedikleri veya prim ödeme gün sayısını ya da prime esas kazanç tutarını eksik bildirdikleri tespit edilen işyerlerinden dolayı, işverenler beş puanlık prim indiriminden, bir yıl süreyle yararlanamayacaklardır.

Buna göre, çalıştırılan sigortalıların Kurum'a bildirmediği ya da prim ödeme gün sayısının veya prime esas kazanç tutarının eksik bildirildiği hususunun,

- Yapılan kontrol ve denetimler sonucunda tespit edilmesi halinde tutanak tarihini,

- Bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden anlaşılması halinde, söz konusu yazıların Kurum'a intikal tarihini,

- Mahkeme ilamı ile karar verilmesi halinde, mahkemenin kesinleşmiş karar tarihini,

izleyen ay başından itibaren bir yıl süreyle işverenler söz konusu indirimden yararlanamayacaktır.

Çalıştırdığı sigortalıları, Kurum'a bildirmediği veya prim ödeme gün sayısını eksik bildirdiği tespit edilen işyerlerinin, tespiti ilişkin tutanağın/bilgi veya belgenin/mahkeme ilamının ilgili Üniteye geç intikal etmesi nedeniyle beş puanlık prim indiriminden yersiz yararlanmış olduklarının anlaşılması halinde, bu aylara ilişkin daha önce Hazine'ce karşılanmış olan tutarlar gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte ilgililerden tahsil edilecektir.

Kurum, işverenin bir yıl süreyle beş puanlık indirimden men edilmesi sadece sigortasız işçi çalıştıran işverenlerle sınırlı tutmayıp, sigorta-

lının gün sayısını ya da kazanç tutarını eksik beyan eden işverenlere de uygulamaktadır ki, bu durum açıkça kanun hükmünü aşmaktadır. Prime esas kazanç kavramını tam ve doğru bilmeyen işveren ya da muhasebe sorumluları yapacakları hesap hatasıyla her an işvereni beş puan indirimden bir yıl boyunca mahrum bırakabilirler.

Örnek 1: İşveren 2009/Kasım ayında bayram nedeniyle işçilere ödediği 225 TL'yi 2009/Kasım ayına ilişkin aylık prim ve hizmet belgesinde sigorta primine esas kazançta dahil etmemiş, bu durum 15 Mart 2010 tarihinde SGK müfettişinin yaptığı bir başka soruşturmada saptanmış ve kayıt inceleme tutanağı 15 Mart 2010 tarihinde tutulmuşsa, işveren 1 Nisan 2010 tarihinden itibaren bir yıl boyunca 5 puan indirimden mahrum kalacaktır.

İndirimden mahrum kalmamak için, işyerine ait yasal kayıt ve belgeler SGK müfettişi yada SGK kontrol memuruna teslim edilmeden önce özellikle sigorta primine esas kazanç yönünden incelenmeli, gerekmesi halinde Kurum'a düzeltme beyannameleri (prim hizmet belgesi, işe giriş bildirgesi v.b.) verilmeli, kayıt ve belgeler daha sonra teslim edilmelidir.

Örnek 2: İşveren 2009/Kasım ayında bayram nedeniyle işçilere ödediği 500 TL'yi 2009/Kasım ayı prim hizmet belgesinde sigorta primine esas kazançta dahil etmemiş, 1 Mart 2010 tarihinde SGK müfettişi bir başka konu ile ilgili olarak işyerinin kayıt ve belgesini istemiş, işyeri yetkilisi kayıt ve belgeyi teslim etmeden önce yaptığı kontrolde hatayı fark etmiş ve 2009/Kasım ayı için 10 Mart 2010 tarihinde Kurum'a kendiliğinden ek prim ve hizmet belgesi vermiş ve sonrasında işyerine ait kayıtları SGK müfettişine teslim etmiştir. Bu durumda 15 Mart 2010 tarihinde tutulan kayıt inceleme tutanağı öncesi ek prim hizmet belgesi kendiliğinden verildiği için (Tutanak tarihinden en az bir gün önce) işveren beş puan indirimden yararlanmaya devam edecektir³.

İşveren primlerine devletin katkıda bulunmasında belirleyici etken olan sigortasız işçi çalıştırmama koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti amacıyla SGK, prim indiriminden yararlanan işverenlerin işyerlerinde örnek-

Kayıt-dışı istihdamın önemli boyutlarda olduğu ülkemizde teftiş kapsamına alınması gerekenler primlerini düzenli ödeyenler değil, sigortasız işçi çalıştıran işverenler olmalıdırlar.

leme yöntemiyle denetim başlatmıştır. Primini ödemeyen, sigortasız işçi çalıştıran işyerlerinin denetimi dururken, sırf prim indiriminden yararlandı diye sigorta primlerini düzenli ödeyenler, borçlarını ödeme planına bağlayıp ödeme planına sadık kalan işverenler teftiş davetiye çıkarmıştır. Oysa kayıt-dışı istihdamın önemli boyutlarda olduğu ülkemizde teftiş kapsamına alınması gerekenler primlerini düzenli ödeyenler değil, sigortasız işçi çalıştıran işverenler olmalıdırlar. Prim indiriminden yararlananlar harıl harıl denetlenirken, sigortasız işçi çalıştıran, primlerini ödemeyen, borçlarını ödeme planını bağlamayan işverenler denetim kapsamı dışına alınmıştır⁴.

IV. SONUÇ

Sigorta prim oranlarının yüksekliği ve primlere Devletin katkısının olmaması, öğretide eskiden beri eleştirdiğimiz konulardan biri olmuştur. Kanun koyucunun bu eleştirileri bir ölçüde dikkate alarak sağladığı prim indirimi ve Hazine katkısı elbette önemlidir. Sigorta primlerine Devletin katkıda bulunması, işverenleri primlerini düzenli ödemeye teşvik etmekte, bu yolla SGK'nın prim tahsilatı yükselmektedir. Primlere Devletin katkıda bulunması aynı zamanda primlerini düzenli ödeyen ve geçmiş yıllarda çıkarılan prim gecikme zammının bir kısmının affa uğratılmasına tepki gösteren düzenli prim ödeyen işverenleri ödüllendirici bir fonksiyona sahiptir. Bu nedenle, primlere devletin de katkıda bulunması, istihdamı teşvik edici ve kayıt dışını önleyici etkisi de dikkate alındığında olumlu bir düzenleme olarak nitelendirilmelidir. Ancak uygulamanın Kanun'a uygun biçimde yapılması icap eder.

Kanun hükmüne göre beş puanlık indirim-

den bir yıl süreyle yasaklanma, yapılan kontrol ve denetimlerde çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmedeği tespit edilen işverenlerle sınırlı tutulması gerekirken, SGK kanun hükmünü geniş yorumlayarak, sigorta primine esas kazancı eksik bildiren işverenlere de beş puan indirim yasağı getirmektedir. İşçilerine bayramda bayram harçlığı dağıtan işveren, bu harçlıkları sehven sigorta primlerine dahil etmemiş ve sonradan da hatasını fark etmemişse, Kurum'ca sigortasız işçi çalıştırmış muamelesi görmekte, bir yıl süreyle beş puanlık prim indiriminden yararlanması engellenmektedir⁵.

DİPNOTLAR

- 1 26.05.2008 tarih ve 26887 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 2 Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa CERİT, "Sigorta Primi İşveren Payında Beş Puanlık İndirim Uygulaması", Mali Çözüm, Sayı: 92 2009, s. 217 vd.
- 3 Bkz. Murat GÖKTAŞ, "5 Puanlık Prim İndiriminin Başlangıcı", Yaklaşım Ocak 2010, Sayı: 205.
- 4 Yunus Emre IŞIK, "İşverenler, Dikkat: SGK'ya Düzenli Prim Ödemek Teftiş Davetiye Çıkarır", www. anayurtgazetesi. com, 20 Aralık 2009.
- 5 Yunus Emre IŞIK, "SGK 5 Puanlık Prim İndiriminden Yararlanılmasını İstemiyor", www.anayurtgazetesi. com, 31 Ocak 2010.